

Collegial-Tidende

for

Danmark og Norge.

Med kongeligt allernaadigst Privilegium.

Nr. 14. Den 5 April 1800.

Trykt i Kjøbenhavn hos Direktør Johan Frederik Schult.

Undertegnede ere Redaktører, Forlæggere og Udgivere af
denne Tidende:

Christian Knudsen. Peter Johan Monrad.
Cancelliesaadere og Assessorer i det danske Cancellie.

Forgivning.

Under 21 Marts d. A. er igjennem det danske Cancellie udsærdiget en Forordning, angaaende Haandværks-Laugene i Kjøbenhavn. Dens væsentlige Indhold er følgende: at, da Hs. Majestæt har befundet, at der i de fleste Haandværks-Laug herske Fordomme og Misbrug, som have skadelig Indflydelse paa denne Borger-Klasses moralske og oekonomiske Forsatning, og lægge Hindringer i Veien for dens Fremskridt til den Grad af Kultur og Fuldkommenhed, som kunde og burde opnaaes; saa har Allerhøiøstamme, med Hensyn til at ophjælpe Bindelighed og bevirke Kundskabers Udbredelse iblandt Haandværkerne, besluttet at afskaffe saadanne Misbrug, og, ved bestemt Lov, at foreskrive | samtlige Vedkom-

men.

wendes Rettigheder og Pligter saa nøiagtigen som muligt, paa det at indbyrdes Tvistigheder kunne afværges, Uordener hemmes, Udgang til Næring lettes, Flid og Oplysning fremtrives, og begge disse, i Forening med Retsfæftheden, opmuntres, ved at udmærkes med for-tjent Hæder.

I Overeensstemmelse med foransførte Grundsætninger fastsættes følgende Regler, til ufravigelig Efterlevelse af samtlige Haandværks-Laug i Kjøbenhavn; lige-som Kongen og befaler, at denne Anordning saa alvor-ligen og kraftigen skal haandthæves af de dertil forord-nede Embedsmænd, at de kunne staae Hs. Majestæt der-for til Ansvar.

Kongens Bud ere disse:

I Kap. Angaaende Laugsmestere, Svende og Dreng, samt deres Rettigheder og Pligter m. v.

I §. 1) Det skal herefter staae Mestere og Svende af alle Laug frit for at indgaae saadanne Kontrakter med hin-anden, om de Vilkaar, paa hvilke de først antage de Sidde i Tjeneste, som de selv bedst imellem sig kunne blive enige om, saavel i Henseende til Opsigelses-Ti-den, som Lønnen, og alle andre Bestemmelser, der imellem dem lovligen kunne finde Sted.

2) Der skal altid paa Raadstueskriver-Stuen ligge et til-strækkeligt Antal af trykte Formularer og Blanketter til saadanne Kontrakter, hvori Parternes Navne og de Vilkaar, hvorom de ere blevne enige, kunne ind-føres,

føres, og deri udtrykkelig bestemmes, hvad enten Svenden har paataget sig for Mesteren at forfærdige et bestemt Arbeid for en vis betinget Betaling, eller at arbejde hos Mesteren halvaars-, fjerdingaars-, maanedsviis, eller paa saa kort Tid, som de kunne forenes om; hvor stor Betalingen eller Lønningen skal være; hvor lang Opsigelsestid der skal finde Sted, d. s. v.; og skal i disse Kontrakter, saavidt Svenden ikke forretter betinget Arbeid, ogsaa indføres, hvor lang Arbeidstiden dagligen skal være.

3) Disse Kontrakter maae udstedes paa ustemplet Papir og uden Bekostning for nogen af Parterne, som hver meddeles et Exemplar til sin Sikkerhed.

4) Paa Raadstueskriver Stuen skal være en Protokol, hvori disse Kontrakter registreres under No., hvorefter med det udstedende Dokument ogsaa betegnes.

5) Kontrakten bør, førend den underskrives af Parterne og til dem overleveres, tydeligen oplæses for dem, og deres Tilstaaelse modtages, at den er overensstemmende med deres Mening; saa bør den og, til desto større Sikkerhed, paategnes enten af Raadstueskriveren selv, eller den Betjent, der har skrevet Tilkaarene paa Blanketten.

6) I Tilfælde af, at ingen saadan skriftlig Kontrakt er indgaaet, skal Opsigelse, fra begge Parter Side, skee med 14 Dages Børsel; dog maa en Svend, saa længe han staaer i Gjæld hos Mesteren, ikke forla-

de dennes Tjeneste uden hans Samtykke; saa bør han og, naar han har et med ham betinget Stykke Arbeid under Hænder, fuldføre dette, forinden han forlader hans Tjeneste.

7) Dersom nogen Mester uden lovlig og besøiet Aarsag giver sin Svend Afsked, uden foregaaende Opsigelse, eller imod den indgaaede Kontrakt, da skal han betale ham 2 Mk. dagligen for den Tid, der mangler i Opsigelses-Terminen, og Svenden desuagtet være berettiget til at søge Arbeid andensieds.

8) Forlader Svenden Mesterens Tjeneste i Utide, eller uden Opsigelse, bør han, foruden at erstatte Mesteren den ham derved tilføiede Skade og Tab, straffes med 4 Dages Fængsel paa Band og Brød.

2 §. Da der i nogle Laug har indsneget sig den Misbrug, at den Svend, som forlader en Mesters Tjeneste, ikke strax maa antages i en anden Mesters Tjeneste, ja vel endog at han skal forlade Staden i flere Maanedre, forinden han maa antages af en anden Mester; saa er det Kongens alvorlige Villie, at saadanne undertrykkende og lovstridige Bedtægter og Skikke aldeles skulle være affæfede; til den Ende befales, at, dersom ingen Mester af Lauget vil antage en saadan Svend, med mindre han i en vis Tid har været uden Tjeneste, eller har forladt Byen, da skal Svenden, naar han beviser med troværdige Vidnesbyrd, at der ellers intet kan lægges ham til Brøde, enten erholde Tilladelse til at arbejde hos

hos en Frimester, eller og forhjælpes til Bevilling, som Frimester, at ernære sig med sine egne Hænder her i Staden.

Skulde det, imod Formodning, befindes, at noget Laugs Mestere indgif Forening om, ikke at ville tage en eller anden Svend i deres Tjeneste, da skal ikke alene saadan Forening være ugyldig, men enhver, der har taget Deel i denne ulovlige Handling, skal bøde 50 Rd. til Stadens Fattiges Hovedkasse; hvorimod Svenden, dersom han er uskyldig, og han intet Arbeid kan finde, skal have Ret til at blive Frimester.

Skulde Svendene driste sig til at overlægge og indgaae en lige lovstridig Aftale imellem sig, ikke at ville arbejde hos hiin, eller denne, Mester, da skal Ophavsmændene til Sammenrottelsen dømmes til at arbejde 1 eller 2 Aar i Forbedrings-Huset, efter Sagens Beskaffenhed, og et saadant Laugs Svende ikke mere tillades at have Herberge eller Forsamlingsstue.

3 §. 1) Den saa kaldte Omskuening, eller Tvang paa ledige Svende til at tage Tjeneste hos Mesterne i Laugget efter Omgang, skal herefter være afskaffet; hvorimod enhver fremmed, saavel som enhver anden ledig Svend, maa have Ret til at søge Tjeneste hos hvilken Mester han vil og kan erholde samme. Saa skulle og Mesterne have lige Frihed til at antage deslige Svende i deres Tjeneste, uden at være bundne i denne Henseende.

2) Paa

2) Paa det at baade de Mestere, som behøve Svende, og de Svende, der søge Arbeid, kunne vide desto bedre at finde hinanden, skal der altid i Oidermandens Huus, eller i Mesternes Forsamlingsstue, ligge en aaben Bog eller Protokol, hvori enhver Mester kan ved Oidermanden lade antegne, om der hos ham er Tjeneste ledig for Svende, og hvor mange han har fornøden.

3) Saasnart nogen Mester har ladet sig paa denne Maade tegne hos Oidermanden, skal denne give Oldgesellen en Seddel, eller Afskrift af bemældte Anmædelse, hvilken Oldgesellen uopholdeligen skal anføre i en dertil indrettet Bog, og strax opslaae eller hæfte Oidermandens Seddel paa en Tavle i Svendenes Forsamlingsstue eller Herberge, paa det at enhver Vedkommende derom kan have den fornødne Underretning.

Dersom Svendene intet Herberge eller Samlingssted have, bør den fornævnte Bog ligge aaben hos Oldgesellen i hans eget Huus, til frit Estersyn af enhver Svend.

4) Paa samme Maade skal jevnslidigen forholdes, naar nogen Svend søger Tjeneste.

Denne lader sig da tegne hos Oldgesellen, som strax mælder det for Oidermanden, hvilken igjen bekiendtgjør det for de øvrige Mestere, paa den under No. 3 bestemte Maade.

5) Dog skal det ikke være enten Mestere eller Svende
for.

formeent, uden dette Middel, at søge hinanden, og at forenes om Tjeneste og Arbeid.

- 6) Dersom nogen Aldermand eller Oldgesel forsømmer, inden 24 Timers Forløb, at efterkomme det, som i denne Henseende er dem paalagt, skal den Skyldige, naar derover søres Anke, bøde 2 Mk. til Stadens almindelige Fattigkasse, for hver Dag han gjør Op- hold i Betjendtgjørelsen.

4 §. Dersom nogen Svend, efter selvraadig Bed- tægt, undslaaer sig for at arbejde med de Svende, der ere gifte, eller paa anden Maade derfor forhaaner disse, skal han straffes med Fængsel paa Band og Brød i 4 Dage; hvilken Straf fordobles, dersom han oftere igjen- tager at vise saadan Ondskab.

5 §. De Haandværks-Svende, som nægte at ar- bejde med dem af deres Medbrødre, der staae i kongelig Krigstjeneste, enten som hvervede eller Landsoldater, skulle ligeledes straffes med 4 Dages Fængsel paa Band og Brød, og Straffen fordobles ved igjentagen Forseelse.

6 §. Enhver, der har lært et Haandværk, hvad enten denne Kundskab er erhvervet ved Underviisning hjemme i Huset, eller paa et Sted, hvor der ei er Laug, eller paa anden Maade, skal have Ret til at blive Svend eller Mester, uden at han har fornøden at staae visse Aar i Lære, eller som Svend, naar han alene, ved at gjøre forsvarligt Svende- eller Mesterstykke, godtgjør, at han forstaaer og har lært det Haandværk, ved hvil-

ket han vil ernære sig; dog skal han, isald han ikke har været indskreven som Dreng, lade sig saaledes indskrive, og strax derpaa være berettiget til at gjøre sit Svendestykke; og, dersom han vil nedsætte sig som Mester, skal han først lade sig indskrive som Svend, hvorefter han maa være berettiget til at gjøre Mesterstykke; hvilket den, der saaledes har lært Haandværket, maa kunne gjøre, uden at være forbunden til at gjøre Kontrakt med, eller gaae i Tjeneste hos nogen Mester i Lauget, enten som Dreng eller Svend.

7 §. 1) Hs. Majestæt vil ikke taale, at Længene herefter i nogen Henseende staae under nogen Evang af udlændiske Laugs-Fordomme, Vedtægter eller Skikke, der stride imod Landets Love, men vil aldeles løse disse Bænd, som ved Misbrug ere indførte og ved Sædvane hærdede; hvorimod saavel udlændiske, som indlandiske Haandværkere i Kongens Riger og Lande herefter, som troe Undersaatter, ene og alene have at rette sig efter Hs. Majestæts Love og landsfaderlige Buds Forskrifter.

2) Som en Følge heraf, skulle alle Skikke og Ceremonier, der bære Præg af de ældre Tiders raue og vilde Sæder, saasom: Behovling, Sværten i Ansigtet, og deslige, hvad Navn de end maatte have, aldeles affaases.

3) Iblandt Bogtrykkersvendene skal den Forstjæl, af Pöfulater og Kornuter, ophøre, og de sidste herefter ikke

ikke kunne tilpligtes at betale de saa kaldte Ansøgningsspenge.

- 4) Saa skal og den Forskjæl, som hos Blikkenslagerne (og muligen i flere Laug) finder Sted, imellem saa kaldte gemachte og andre Svende, herefter være aldeles afføffet.
- 5) De saa kaldte Geburts-Briefe, eller Døbe-Attester, som paaftaaes af nogle Laugs Svende, at skulle tilveiebringes af enhver Haandværkssvend, til Beviis om, at han er født af ægte Forældre, skulle herefter ansees aldeles usornødne, og den sunde Fornuft tilsi-ger, at den Svend, der forholder sig ærlig og flid-elig i sit Levnet, samt duellig i sin Haandtering, for-tjener borgerlig Agtelse, uden Hensigt til hans Fød-sel, eller hans Forældres Kaar.

Dersom nogen, være sig Mester eller Svend, forekaster en Svend, eller Dreng, Mangel af saadant Geburts-Brief, da skal han bøde 4 Rdlr. til Stadens Fattiges Hoved-Kasse; og, dersom nogen Svend næg-ter at arbeide med ham, da straffes han med Bånd og Brød i 4 Dage; skeer det oftere, da fordobles Straffen hver Gang. Skulde nogen Aldermænd nægte at indskrive en Dreng, fordi han ikke var født af formeligt Ægteskab, da skal han bøde 2 Rdlr. dag-ligen til Stadens Fattiges Hoved-Kasse, saalænge ind-til han indskriver ham, og han skal desuden erstatte den Forurettede hans derved forvoldte Tab.

§ 5. Da det er Hs. Majestæts Villie, at der ei maa lægges Hindringer i Veien for Flids og Bindfeligheds Fremme, og, at Svende- og Mesterstykkerne her efter skulle blive det, som de hidtil ikke i alle Henseender have været, nemlig: Bevist paa erhvervet Hærdighed og Kundskab i Haandværket, saa befales:

1) At ingen herefter, ved at gjøre Svende- eller Mesterstykke, skal bebyrdes med nogen Omkostning; men, at disse Prøver paa Duelighed (saaledes som der allerede nu forholdes hos Kleinsmedene, og tildeels hos Muurmesterne) aflægges af Drengene eller Svendene, uden mindste Slags af Udgift for dem, af hvad Navn nævnes kan.

Understaaer nogen sig, under hvad Paastud det end maatte være, at fordre eller tage Penge i den Anledning, da skal den eller de Skyldige betale Pengene tilbage til dem, som de have oppebaaret af dem, og derforuden dobbelt saa meget, i Bøder, til Stadens Fattiges Hovedkasse.

2) Enhver, der ved saadan Leilighed lader sig traktere, skal bøde 4 Rdlr., og Oldermændene fire dobbelt saa meget, dersom han enten tager Deel i Gjæstebudet, eller efterlader, naar han saaer Kundskab om samme, at anmelde det for Politimesteren. Det Halve af disse Bøder tilfalder Angiveren, og det andet Halve de Fattige. I øvrigt skal Politiet selv søge at opdage, om saadanne forbudne Trakteringer holdes.

3) Hvad

3) Hvad angaaer de Prøvestykker, der bør gjøres af dem, der ville blive Mestere, og dem, der blive Sven-
de, til Beviis paa deres Duelighed i Haandværket,
da har det ikke undgaaet Hs. Majestæts Opmærksom-
hed, at de nu gjældende Regler trænge til Forandring
og Forbedring, saavel i Henseende til Prøvestykkerne
selv, som den Maade, paa hvilken disse bør bedømmes.
Kongen agter derfor, ved en særskildt Anordning,
närmere at foreskrive de Bestemmelser desangaaende,
som findes gavnlige og passende.

(Fortsættelsen følger.)

Under 28 Marts d. A. er igjennem det danske Can-
cellie udfærdiget en Plakat af følgende væsentlige Ind-
hold: Da Hs. Majestæt er berettiget, at det ved nogle
Domstole ansees tvivlsomt, om det i Tyvesager er for-
nødent, at de stjaalne Kosteres Eier skal bekræfte med sin
Eed, at Kosterne imod hans Vidende og Villie ere ham
frakomne, omendstjændt den Anklagede har for Retten
tilstaaet, at Tyveriet er af ham begaaet? samt, at der
ogsaa skal være forskjellige Meninger, om det er nød-
vendigt, i Tilfælde af, at de stjaalne Ting ei ere komne
tilstede, at Eieren skal beedige den Priis, han sætter
derpaa, uagtet Tyven erkjender, at han intet har at
indre imod den af Eiermanden opgivne Tægt? Saa har
Allerhøiøstsamme, med Hensyn til at afværge al Uvished

og mulig Tvivl hos Dommerne, naar de omhandlede Tilfælde maatte forekomme, anseet det gavnligt, at bestemme følgende Regler:

- 1) Naar der findes den Anklagedes egen Bekjendelse om, at have begaaet det Tyveri, for hvilket han tiltales, og derhos Eieren, eller paa hans Begne en anden vedkjender sig Kosterne, bør Tyvs-Straffen være anvendelig, uden at Eierens Tilhjemlings-Ed behøves.
- 2) Hvad den anden Punkt betræffer, da følger det af sig selv, at, naar den Skyldige erklærer sig tilfreds med den Takt, som Eieren sætter paa de stjaalne Koster, der ei ere komne tilstede, bliver dennes edelige Bekræftelse usornøden; men, naar den Paagjælbende ikke erkjender Billigheden af den Priis, som Eieren bestemmer, bør denne med Ed stadfæste, at den af ham opgivne Værdi er fastsat efter hans Samvittighed og bedste Skjønnende.

Blandede Efterretninger.

Kollegial-Tidendens Udgivere have tilforn *) lagt deres Tanker, om Skadeligheden af Kirke- og Kirkegaards-Begravelser inde i Byerne, for Dagen, og yttret deres Interesse for de Skridt, som baade fra Regeringens og Publikums Side ere gjorte til denne Skikks mulige Afskaffelse. De troe endnu, som før, at opfylde en Pligt mod dette Blads Læsere, ved at bekjendtgjøre

et.

*) See Kollegial-Tidenden for 1798. Side 401 o. f. S.

ethvert saadant Skridt, og meddele derfor her den Efterretning: at det nyligen er, efter derom indkomne Ansøgninger, tilladt Over-Beier og Maaler i Christiansund, H. Brodtkorb, paa et af ham ved bemældte By opryddet og beplantet Landsted, Rolighed kaldet, at indhegne og istandsætte et Begravelsessted for sig og Familie, samt forrige Landphysikus i Romsdals Amt, Doktor M. J. Goldt, paa hans ved Molde beliggende Landsted, Nøisomhed kaldet, ligeledes at indrette et Begravelsessted for sig og Familie, dog at vedkommende Præster og Kirkebetjenter i begge Tilfælde intet tabe i deres lovlige Indkomster.

Den 4 April d. A. er Kand. Jur. H. G. Sveistrup forundt Bevilling som Translater i Kjøbenhavn indt det spanske, portugisiske, italienske og franske Sprog.

Den 4 d. M. er det tilladt James Price og Jean Lustre af Kjøbenhavn een Gang om Maaneden at give en offentlig Forestilling i Ridekonsten og andre Legemsøvelser for Publikum, imod at erlægge 10 Procent Indkomsterne til de Fattige.

Den 31 Marts er Kapitain Holdt ansat til Chef for Bagtskibet i Sundet, Fregatten St. Thomas; Kapitain-Lieutenant Koesoed ligeledes for Chebefken Lindormen

paa Kjøbenhavns Rehd; Kapitain-Lieutenant P. G. v. Thun for Kongejagten Soormen paa Veltet, og Kapitain-Lieutenant G. F. Ulrich til Chef for den glückstadt-
ske Sø-Equipage.

Pedige Embeder.

Under det danske Cancellie: Ringsted og Veensløse Sognekalde i Sjælland, 450 Rdlr.; Baarsø og Veldringe Sognekalde i Sjælland, 206 Rdlr.; Bang og Thorsrup Sognekalde i Aalborg Stift, 93 Rdlr.

Befordringer og Afgang.

Under det danske Cancellie: Den 4 April er Sognepræsten for Nørhaae Menighed i Aalborg Stift, B. F. Brammer, befikket til Sognepræst for Strøe Menighed i Sjælland; Kand. Theol. J. Smidth til Sognepræst for Allesø og Næsbyhoveds Broby Menigheder i Fyen; Kand. Theol. N. H. Rosendahl til tyff Præst for Kolonisterne paa Allheden og til Anneret Karup i Aarhus Stift; Kand. Theol. H. E. Michelsen til Præst for Arrestanterne i Kjøbenhavns civile Arresthuus; den residerende Kapellan for Stoeds Præstegjæld i Trondhjems Stift, P. Knudsen, til Sognepræst for Jelsø Præstegjæld i Christiansands Stift; Kand. Theol. G. Heineth konfirmeret til Personel-Kapellan for Helsingø og Baldby Menigheder i Sjælland; Herredsfogden i Binding, Nasum og Bierge Herreder i Fyen, J. Iversen, efter Ansøgning, i Raade, entlediget med Pension,

og i hans Sted til Herredsfoged sammesteds befuldmægtiget Dr. Juris, Vice-Landsdommer, samt Borgemeester, By- og Herredsfoged G. L. Baden; Landsdommeren i Lolland og Falster, J. Tøttrup, til extraordinær Assessor i Høiesteret, samt tillige til Borgemeester og Byfoged i Naarv og Herredsfoged i Lollands sønder Herred; Virke-dommeren og Skriveren ved Frederiksværks og Halsnæs Birk i Sjælland, Cancellie-Sekretær H. Nansen, samt Kand. Jur. og Volontær i det danske Cancellie, J. C. Greve Trampe, til Vice-Landsdommere i Lolland og Falster; Vice-Landsdommeren i Høi, Kammerjunker J. Bentzen, til Assessor i Høiesteret efter nærmere af-læggende Prøve; Kand. Jur. J. Viborg til Byfoged i Rønne, og Herredsfoged samt Skifte skriver i Vester Herred paa Bornholm; Exam. Jur. E. M. Warring til Herredsfoged og Skriver i Flakkebjerg Herred i Sjælland; Procurator A. Rørboe til Sørenskriver over Bessre Naabøygdelauget i Christiansands Stift; Exam. Juris E. J. Hetting til Sørenskriver i Ost- og Vest-Finmarken; Forligelses-Kommisær J. Rørboe til Over-Brager i Bergen, og Chirurgus D. Knobbe til Assistent ved det i Stavanger for Radesygen anlagte Sygehuus.

Under det tydske Cancellie: Den 28 Marts er J. F. Licht, Physikus i Staden Slesvig og Gottorf Amt, befuldmægtiget til Archiater med Justitsraads Rang, og Cancellie-Sekretær samt Raadmand W. F. A. v. Aspern i Al-

i Altona ligeledes til Byfoged og Bælsdommer der paa Stedet.

Under Generalitetet: Den 28 Marts. Be. det 2det jydsk Infanteri-Regiment er Fri-Korporal G. v. Fries udnævnt til virkelig Fændrik. Ved det sendend fjeldsk Infanteri-Regiment er Kapitain v. Habeln ved de Nationale forundt det ved Kapitain v. Blijs Død var fant blevne gevorbne Kompagni; den karakteriserede Kapitain v. Brønse udnævnt til virkelig Kapitain og Chef for det hobbelske nationale Kompagni; Second-Lieutenant v. Blichfeldt til Premier-Lieutenant, og Fændrik v. Schulz til Second-Lieutenant. Ved det oldenborgsk Infanteri-Regiment er Fri-Korporal M. D. v. Topp udnævnt til Fændrik à la suite. Ved det schlesvigsk Infanteri-Regiment den karakteriserede Premier-Lieutenant v. Hein til virkelig Prem. Lieutenant; Karakteriseret Sec. Lieutenant v. Bildenradt til virkelig Sec. Lieutenant. Ved det holsteensk Infanteri-Regiment ere Fri-Korporalerne E. v. Michelsen og E. F. v. Børnstedt udnævnte til resp. virkelig Fændrik og Fændrik à la suite. Ved det tellemarksk Infanteri-Regiment er den karakteriserede Kapitain v. Vassøe beklædt til Kapitain og Chef for det ved Kapitain v. Wahls Død ledigt blevne Kompagni; Sec. Lieutenant v. Namødt til Prem. Lieutenant ved de Nationale, og Fændrik v. Eberhardt til Sec. Lieutenant ved samme.

Under Admiralitetet: Den 3 Jan. er Baadsmand H. Joensen beklædt til Skipper ved Nyholms Brabank, og F. L. Høy til Kopiist i Equipage-Kontoret i den derfra afgangne Kopiist Lintrups Sted.

Under Rentekammeret: Den 2 April er Med-Direktøren ved Theatret, T. Thaarup, i Naade forlovet fra dette Embed.

Under Oeconomie- og Commerce-Collegium: Den 26 Marts er Kjøbmand J. C. Brede i Stettin udnævnt til Konsul i den preussiske Andeel af Hertugdømmet Pommern.